

***Preek Oogstzondag 2019, 20 oktober, in de Dominicus,
ds Mieke Bregman
Bij Genesis 1: 26-30 en 2: 15***

Mensen van God,

Ik wil graag aan het begin vast tegen u zeggen dat ik heb zitten ploeteren op deze overweging op zoek naar een goede toon. En wees ervan verzekerd, dat alles wat als kritische noot bij u opkomt, ik zelf ook al 3x bedacht heb. Wat natuurlijk niet wil zeggen dat u het straks bij de koffie niet hardop zou mogen zeggen.

Het begint zo onbekommerd... met *oogstdankfeest*. En die kant is er ook echt met die prachtige bloemen op het altaar en in de kerk... in herfstkleuren; over van de wereldmaaltijd in Drumpt afgelopen vrijdag. En straks hebben we een overvloed aan jam en pompoenen te koop, oogst van de Franciscushof. Een oogst die dit jaar vaak zo overvloedig was dat we niet alleen het inloophuis, maar ook de kokers van Tov, hier vlak om de hoek in de voormalige Catharinaschool, geregeld van groenten konden voorzien.

Als we verder kijken voor op de orde van dienst, dan lezen we als thema: *God schiep de mens als rentmeesters...*
Daar kom ik zo graag op terug

Maar het plaatje eronder roept een dubbel gevoel op, met die gescheurde aarde...
Na die extreem droge zomer van 2018 en de on-Nederlands-hete-week met 40 graden afgelopen zomer.
Met een grondwaterstand die nog niet hersteld is, is dat een onheilspellend beeld... ondanks het welige gras op de foto, er vlak naast....

Het kan u nauwelijks ontgaan zijn dat de zorg over het klimaat en over het milieu zich aan alle kanten aan ons opdringt:

Of je nou in de file staat door de boze boeren....
en ik doe er niet luchtig over

veel agrariërs en fruittelers voelen zich in hun bestaan bedreigd... door een hausse aan regels vanuit Brussel en lage prijzen voor hun dieren en hun tarwe, mais, melk of fruit...

Of dat het bouwplan voor je huis opeens in de wachtstand staat vanwege de aangescherpte afspraken rond de stikstofuitstoot... En wanneer ze wel kunnen beginnen? Geen idee...

Het raakt overal ons dagelijks bestaan.....

Hoe leef je nou als gelovig mens op een integere manier? Zonder onuitstaanbaar moralistisch te zijn....

Een echte vraag....

De mensen van de oecumenische werkgroep Groene Kerk die aan de wieg staan van deze gezamenlijk oogstdiensten, dit jaar voor de 3^e x kennen waarschijnlijk de naam van Trees van Montfoort. Zij schreef recent een grondig en spraakmakend boek over Groene Theologie... Afgelopen maandag was ze met een lezing bij de emeriti van het bisdom.

Zij heeft me aan het denken gezet over dat woord RENTMEESTERSCHAP.

Sinds het Conciliair Proces, waarin we binnen de oecumene samen optrokken, is het een gevleugeld woord, samen met Zorg voor de Schepping.

En voor mij hing het altijd samen met je verantwoording nemen en zorgvuldig omgaan met de aarde.

Een mooi woord: RENTMEESTER

Maar Trees van Montfoort laat zien dat Rentmeester een woord is wat nauwelijks wortels in de Bijbel heeft. In het Oude Testament helemaal niet en in het Nieuwe 3x, waarvan het bekendste verhaal de gelijkenis van de onrechtvaardige rentmeester is uit Lucas 16. Die de schuld van 3 mensen die bij zijn baas in het krijt staan verlaagd om goodwill te kweken...

om straks door hen geholpen te worden...omdat zijn ontslag dreigt.

Rentmeester in het evangelie hangt samen met het beheer van geld en goed en krijgt daar een puur economische invulling. En de bekendste uit Lucas 16 is ook nog eens een oneerlijke sjoemelaar.

En precies om die reden, schrijft Trees van Montfoort, is het een ambivalent begrip als het gaat over zorg voor de aarde... en de onderlinge verbondenheid van alles wat leeft; de mensen, de planten en de dieren... Het zet ons als mensen meer tegenover de geschapen werkelijkheid/tegenover de aarde als dat we er een onderdeel van zijn.

En het is juist het besef van onze verbondenheid met alles wat leeft en van de aarde zelf als een levend wezen ...*moeder aarde...* wat het besef vergroot dat je haar ook kunt uitputten en grote schade toebrengen...

De heilige Franciscus was daar in de dertiende eeuw al diep van doordrongen, en zijn naamgenoot, onze Paus opende zijn encycliek over de zorg om de aarde Laudato Si, dan ook met zijn zonnelied: *Geloofd zij God om broeder zon en zuster maan...*

In de tekst die Ed las uit het begin van Genesis staan 3 dragende werkwoorden: *Heersen, onderwerpen en bewerken*
Heersen over: betreft de vissen van de zee
Onderwerpen: betreft de Aarde
Bewerken: betreft over de Hof van Eden

Daar is geen woord Spaans bij en die woorden laten alle drie nauwelijks ruimte voor een andere uitleg dan die van ons mensen als hoogtepunt van de schepping, maar tegelijk ook weer veel meer tegenover de dieren en de aarde dan ermee verbonden.

Pieter Oussoren schreef de Naardense Bijbel. Zijn taal is niet altijd alledaags Nederlands, maar hij vertaalt wel heel dicht bij het Hebreeuws, de grondtaal van Genesis...
Welke woorden gebruikt hij hier...? Biedt dat misschien een nieuwe opening....?

Hij gebruikt in plaats van *heersen over* de vissen van de zee het werkwoord *neerdalen*, *laten ze neerdalen bij de vissen van de zee... en bij alles van het land...*
Dat roept een andere sfeer op: niet van erboven staan als mens, maar ernaast...

Het onderwerpen van de aarde vertaalt hij als *vervul het land en bedwing het...*
Waarbij vervullen een zachtzinniger beeld is dan bedwingen...

En Genesis 2: 15 waar het gaat over het bewerken van de Hof van Eden vertaalt hij als *bewaken en dienen....*

Er komen door die vertalingen zo naast elkaar te leggen niet alleen maar, want bewaken en bedwingen zijn ook heerszuchtige woorden,
maar wel wat woorden naar boven die meer verbondenheid uitdrukken
Waarbij *neerdalen bij* en *dienen* eruit springen.

Het sterkste voorbeeld in Genesis, waarbij God zich met nadruk verbindt met alles wat hij geschapen heeft, zowel de dieren, als de planten en de mensen, vinden we in Genesis 9.
Als het water van de zondvloed is weggetrokken en de duif terug is bij Noach met de olijftak in zijn snavel staat er:

*God zei tegen Noach en zijn zonen: Hierbij sluit ik een verbond met jullie en met je nakomelingen, en met alle levende wezens die bij jullie zijn; vogels, vee en wilde dieren en met alles wat uit de ark gekomen is, alle dieren op aarde.
Deze belofte doe ik jullie: nooit weer zal alles wat leeft door het water van een vloed worden uitgeroeid....*

Trees van Montfoort die zich als theoloog sterk maakt voor een groene theologie schrijft dat we als groene kerken nog teveel blijven steken in de goedbedoelde praktische oplossingen: Fair Trade koffie schenken, ledlampen als verlichting en indien mogelijk zonnepanelen op het dak.

Allemaal niks mis mee en op zich hard nodig, maar als het daarbij blijft is het teveel buitenkant.

Wat de huidige ecologische crisis vraagt is een radicaal ander wereldbeeld en een ander mensbeeld.

Waarin wij als mensen niet langer de maat van alle dingen zijn, en de dieren en de planten en de aarde er zijn ten behoeve van ons.

Maar dat we ons bewust worden van onze verbondenheid en van de onderlinge afhankelijkheid van alles wat leeft.

En ik denk dat dat goed kan zonder zweverig te worden.

De afgelopen wereldmaaltijd begonnen we met een zegenspreuk die mijn nichtje, die kleuterjuf is, al met de kinderen zegt en die precies die verbondenheid uitdrukt:

*Aarde droeg het in haar schoot.
Zonlicht bracht het rijp en groot.
Zon en aarde die ons dit schenken.
Wij willen dankbaar u gedenken.*

Dat dat besef ons steeds meer eigen wordt.
Amen.